

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра фінансів

РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

Завідувач кафедри фінансів

Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Гарант освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

Ольга ПОЛТІНІНА

Харків
2023

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Інна АЛЕКСЄЄНКО

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Світлана ЛЕЛЮК

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Ольга ПОЛТІНІНА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

Програму схвалено на засіданні кафедри фінанси

Протокол засідання кафедри від «28» серпня 2023 року, №1

Дію робочої програми пролонговано: на 20__/20__ н.р.

Завідувач кафедри ФІНАНСІВ

_____ Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Гарант освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

_____ Ольга ПОЛТІНІНА

Дію робочої програми пролонговано: на 20__/20__ н.р.

Завідувач кафедри ФІНАНСІВ

_____ Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Гарант освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

_____ Ольга ПОЛТІНІНА

Дію робочої програми пролонговано: на 20__/20__ н.р.

Завідувач кафедри ФІНАНСІВ

_____ Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Гарант освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

_____ Ольга ПОЛТІНІНА

ВСТУП

Практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців із вищою освітою. Практика здобувачів вищої освіти передбачає безперервність та послідовність її проведення.

Робоча програма переддипломної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит» першого (бакалаврського) рівня спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

1. Характеристика, мета, завдання та результати переддипломної практики

1.1. Характеристика переддипломної практики

Кількість кредитів	Загальна кількість годин		Вид контролю	Семестр
9	270		Звіт	8
	З них:			
	практика	самостійна робота		
	-	270		

1.2. Мета переддипломної практики є етапом навчання, яку проводять, із метою узагальнення та вдосконалення знань, практичних умінь і навичок, на базі конкретного об'єкта господарювання, оволодіння професійним досвідом та готовності майбутнього фахівця до самостійної діяльності, збирання матеріалів для дипломної роботи. Діяльність здобувачів у період переддипломної практики організовується, відповідно до логіки дослідження теми бакалаврської роботи, а саме: вибір теми, визначення проблеми, об'єкта, предмета дослідження; формулювання мети та завдань дослідження; здійснення аналізу діяльності суб'єкта господарювання або фінансової установи за тематичними напрямками бакалаврської роботи, пропозиції щодо вдосконалення фінансової діяльності підприємства за темою бакалаврської роботи; вивчення наявної технології вирішення завдань за темою бакалаврської роботи; збирання інформації для здійснення розрахунків у оптимізаційному розділі бакалаврської роботи; формулювання висновків.

1.3. Основні завдання та результати переддипломної практики

Основним завданням переддипломної практики є формування загальних та спеціальних компетентностей, які потрібні для майбутнього фаху. Пройшовши практику, здобувачі освіти мають досягти результати відповідно до освітньо-професійної програми

Спеціальні компетентності (СК)	Загальні компетентності (ЗК)	Програмні результати навчання (ПР)
-	ЗК07	ПР05; ПР16; ПР18
СК10	-	ПР06; ПР10; ПР12
-	ЗК02	ПР07; ПР09; ПР16
-	ЗК10	ПР09
-	ЗК11	ПР12; ПР18
-	ЗК06	ПР16
СК03	-	ПР18
СК11	-	ПР19; ПР21
-	ЗК14	ПР21

де:

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

2. Зміст та організація проведення переддипломної практики.

Зміст переддипломної практики залежить від бази-практики; визначений кафедрою фінансів у відповідності до освітньої програми з урахуванням вимог освітніх стандартів; відтворений в наскрізній програмі – основному навчально-методичному документі практики.

Етапи організації проведення переддипломної практики:

- укладання договору про проведення практики здобувачів закладу вищої

освіти між підприємствами, організаціями, установами та Харківським національним економічним університетом імені Семена Кузнеця;

- інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки;
- надання студентам необхідних документів (направлення; щоденника, що містить інформацію про програму практики, календарний план; індивідуальних завдань тощо);
- прибуття на базу практики;
- виконання завдань, передбачених програмою переддипломної практики, а також вказівок керівників від кафедри та від бази практики;
- заповнення документації щодо проходження практики на відповідному рівні та забезпечення її доступності для перевірки в будь-який час;
- підготовлення звіту про виконання програми переддипломної практики та індивідуального завдання, у відповідності до вимог підготовки та оформлення звіту з практики;
- подання та захист звіту з переддипломної практики.

3. Вимоги до баз переддипломної практики.

Базами переддипломної практики визначаються підприємства (організації, установи) виробничої та невиробничої сфер різних організаційно-правових форм та форм власності, що є юридичними особами, в державних установах, органах місцевого самоврядування, фінансових установах (податкові інспекції, казначейські служби та їх відділення, установи соціального страхування та пенсійного забезпечення державної та недержавної форми, комерційні банки, страхові компанії).

Як виняток, базою практики може бути фізична особа-підприємець, з найманими працівниками. Види діяльності, якими займається фізична особа-підприємець, мають відповідати профілю освітньої програми. В разі підписання договору з фізичною особою-підприємцем до нього необхідно додати (копії): свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця, витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, диплом про вищу освіту фізичної особи-підприємця. Здобувач, що навчається в закладі вищої освіти та одночасно зареєстрований фізичною особою-підприємцем не може проходити практику у себе та бути керівником практики від бази практики.

4. Індивідуальні завдання з практики:

збирання інформації для здійснення фінансового аналізу стану підприємства (установи, організації);

формування загальної характеристики та визначення особливостей функціонування підприємства (установи, організації);

здійснення аналізу діяльності підприємства (установи, організації) за тематичними напрямками дипломного проектування;

розробка пропозицій щодо вдосконалення фінансової діяльності підприємства (установи, організації) за обраними напрямками наукового дослідження, формулювання висновків;

вивчення та узагальнення наявної технології вирішення завдань за темою дипломної роботи;

збирання інформації для здійснення розрахунків за обраними напрямками наукового дослідження;

підготовка та оформлення звіту з переддипломної практики у відповідності до вимог.

5. Вимоги до звіту з переддипломної практики.

Титульна сторінка звіту з переддипломної практики містить: найменування вищого навчального закладу та випускової кафедри; дані про автора роботи; науковий ступінь, учене звання, прізвище, ім'я, по батькові керівника від університету; назва бази проходження переддипломної практики, посада, прізвище, ім'я, по батькові керівника від бази практики; місто, рік.

Виконується на аркуші формату А4 зі всіма підписами (здобувача, керівника від університету, керівника від бази практики, завідувача кафедри). Зміст звіту з переддипломної практики, який містить найменування та нумерацію початкових сторінок усіх розділів та підрозділів, висновків, переліку використаних джерел, додатків.

Вступ. Вступ розкриває мету і завдання переддипломної практики, актуальність, наукову та практичну цінність тематики дослідження, підстави і вихідні дані для реалізації цілей переддипломної практики, обґрунтування необхідності проведення дослідження. У вступі слід визначити об'єкт і предмет дослідження, структуру, хронологічні рамки, інформаційну базу дослідження. Рекомендований обсяг вступу – 1 – 2 сторінки.

Завдання, які ставляться в роботі, мають відображати шляхи досягнення визначеної мети практики. Формулювання завдань можна подати, використовуючи слова типу: «систематизувати ...», «визначити ...», «розробити ...», «обґрунтувати ...» тощо. Як правило, з огляду на завдання дослідження, будується структура роботи. Тому завдання дослідження відповідають змісту розділів і підрозділів звіту з переддипломної практики.

Об'єкт дослідження – це процес (явище), що породжує проблемну ситуацію, і обраний(е) для вивчення. Не слід називати об'єктом дослідження конкретне підприємство, організацію, установу чи орган державної влади або його підрозділ, на базі звітності якого виконується робота.

Предмет дослідження – це конкретна проблема (завдання), що міститься в межах об'єкта дослідження та на яку спрямовується увага під час підготовки звіту із проходження переддипломної практики.

Об'єкт і предмет звіту з практики співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, що є предметом дослідження. Саме на ньому має бути зосереджена основна увага здобувача, оскільки предмет дослідження визначає зміст звіту з переддипломної практики.

Інформаційна база роботи – стисло вказуються прізвища й ініціали авторів (в алфавітному порядку), що зробили дуже вагомий внесок у дослідження та розв'язання проблем, вирішуваних у ході проходження переддипломної практики, основні закони та нормативні акти, на які спирається

автор у роботі (з посиланнями у [квадратних дужках] на номери джерел за переліком використаної літератури).

Інформація про базу переддипломної практики – подається стисла інформація (один абзац) про суб'єкт господарювання (підприємство, організацію, установу тощо), на підставі даних якого виконується звіт та на прикладі якого розглядається предмет дослідження: повна назва, форма власності, сфера діяльності.

Основна частина складається з аналітичного та оптимізаційного розділів. Зміст основної частини має точно відповідати меті переддипломної практики та повністю її розкривати.

Основна частина містить основні теоретичні й методичні положення, науково обґрунтовані соціально-економічні, професійно-орієнтовані рішення та складається з двох розділів:

- 1) аналітичного;
- 2) оптимізаційного та їхніх підрозділів.

Кількість сторінок в окремих розділах строго не регламентується, однак їхній зміст має відповідати вимогам достатньої інформативності й обґрунтованості висновків. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напряму та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. Написання кожного розділу звіту з переддипломної практики має свої особливості. Обсяг викладення матеріалу за кожним підрозділом повинен бути приблизно однаковим – у межах 7 – 9 сторінок, оформлених згідно з загальноуніверситетськими вимогами, тобто 35 рядків на аркуші (міжрядковий інтервал – множник 1,3).

Перший (аналітико-технологічний) розділ звіту з переддипломної практики. Мета розділу – набуття та закріплення вмінь та навичок, а також формування компетентностей щодо проведення аналітичного оцінювання стану та тенденцій розвитку об'єкта бази-практики за допомогою методів фінансового аналізу і розробки технології її здійснення. Це – центральна як за обсягом, так і за науково-прикладною значущістю частина звіту.

Розділ має містити загальну характеристику бази практики (суб'єкта господарювання, звітність якого є інформаційною основою формування звіту) та основні аналітичні розрахунки щодо загальної оцінки його фінансового стану. Також у цьому розділі здобувач має провести загальний або експрес-аналіз фінансового стану бази практики за останні 3 – 5 років, використовуючи узагальнені підходи до його виконання (наприклад, експрес-аналіз балансу, аналіз фінансових результатів, аналіз основних коефіцієнтів оцінки фінансового стану тощо).

Далі у розділі наводяться результати моделювання технології реалізації аналітичних бізнес-процесів у фінансовій сфері для суб'єкта господарювання за стандартом IDEF0.

Здобувач в аналітико-технологічному розділі звіту з переддипломної практики має акцентувати увагу саме на фінансових аспектах діяльності суб'єкта господарювання, таких як: фінансові ресурси; оборотні та необоротні активи; капітал; фінансове планування; діяльність на фінансових ринках;

ліквідність і платоспроможність; фінансові результати діяльності та рентабельність; дебіторська і кредиторська заборгованість; ділова активність; інвестиційна діяльність; оподаткування; взаємовідносини з банками тощо. Означені фінансові аспекти діяльності суб'єкта господарювання аналізуються на підставі звітних і планових даних фінансової та статистичної звітності.

Обов'язковою умовою якісного виконання аналітичного напрямку у даному розділі є побудова аналітичних таблиць та надання графічного матеріалу, що ілюструє отримані результати розрахунків. Розділ завершується оцінкою одержаних результатів та виявленням тенденцій і закономірностей розвитку об'єкта та предмета дослідження.

Другий (оптимізаційний) розділ звіту з переддипломної практики. Мета розділу – набуття вмінь та навичок щодо формування оптимізаційних заходів відповідно до отриманих результатів аналізу фінансово-економічних явищ і процесів. У цьому розділі на базі теоретичних узагальнень і аналізу обґрунтовуються нові підходи до розв'язання проблемної ситуації, теоретичні, методичні та практичні пропозиції, а також організаційні й фінансово-економічні заходи щодо усунення виявлених недоліків, удосконалення інформаційного забезпечення бізнес-процесів у фінансовій сфері.

Ще одним завданням розділу є розроблення та обґрунтування конкретних пропозицій щодо удосконалення предмета дослідження, його інформаційного, методичного й організаційного забезпечення, а також пристосування запропонованих рекомендацій до практичної діяльності підприємства (організації, установи), що досліджується. Необхідно розробити механізм реалізації таких пропозицій, довести їх до рівня конкретних методик, рекомендацій.

Оптимізаційну частину (другий розділ) рекомендується подати у складі трьох підрозділів. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором. Логіка викладення матеріалу в цій частині проєкту має безпосередньо кореспондувати з аналітико-технологічним розділом. Так, у другому розділі здійснюється розроблення пропозицій з удосконалення фінансово-економічної діяльності та її інформаційного забезпечення на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, інструментарію, викладеного у першому розділі, а також з урахуванням проблемних елементів, які були виявлені за результатами аналізу, проведеного у першому розділі звіту.

Усі пропозиції, що надаються у другому розділі, мають бути певним чином обґрунтовані. При цьому, якщо пропонується впровадження заходів або напрямів розвитку, які не потребують техніко-економічного обґрунтування або при очевидних труднощах їхнього здійснення, слід використовувати результати наукових досліджень та практичних досягнень у галузі управління фінансами на підставі авторитетних літературних джерел. Особливу увагу слід приділяти вивченню зарубіжного досвіду з урахуванням особливостей вітчизняної економіки та його адаптацією до умов господарювання організації (підприємства, установи), що є базою-практики.

Обов'язковою умовою якісного виконання другого розділу є застосування інформаційних технологій, економіко-математичних методів і

моделей. У цій частині доцільно здійснити аналіз корисності результатів практики, запропонувати шляхи використання основних положень роботи. Крім того, необхідно розрахувати й оцінити теоретичний і (або) практичний економічний ефект від упровадження оптимізаційних заходів щодо удосконалення результатів та інформаційного забезпечення аналітичних бізнес-процесів у фінансовій сфері, запропонованих здобувачем у звіті з переддипломної практики стосовно вдосконалення діяльності суб'єкта господарювання в частині предмета дослідження. Конкретні підходи до розрахунку ефекту від запропонованих заходів залежать від завдань практики.

Зміст цього розділу найбільш повно розкриває здатність здобувача до самостійної роботи, виявляє його вміння використовувати теоретичні знання в конкретних умовах практичної діяльності. Тому бажаною є апробація розроблених гіпотез (механізмів, концепцій, принципових схем, програм, методик, моделей, стратегій тощо).

Здобувач має подати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), їхнє порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних досліджень. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у заданій галузі.

Висновки. Завершальний етап формування звіту з переддипломної практики, які виконують роль закінчення, що зумовлене логікою проведення дослідження у формі синтезу накопиченої в основній частині інформації.

Висновки мають форму синтезу отриманих у роботі результатів. Цей синтез – послідовне, логічне викладення отриманих результатів і їхнє співвідношення з метою роботи і конкретними завданнями, поставленими та сформульованими у вступі. Саме у висновках найбільш яскраво виявляється спроможність (або неспроможність) здобувача ясно мислити і викладати матеріал.

Рекомендований обсяг загальних висновків – 2 – 3 сторінки (35 рядків на аркуші), на яких викладають одержані в ході переддипломної практики найбільш важливі наукові та практичні результати, стисло узагальнюється виконане дослідження: визначається не тільки його наукова новизна і теоретична значущість, які випливають з кінцевих результатів, а й практична цінність. Необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їхнього використання.

Ознайомлення з текстом висновків має сформувати у читача уявлення про ступінь реалізації здобувачем поставленої мети та завдань переддипломної практики, зазначених у вступі. У висновках автор підводить підсумки проведених теоретичних і практичних досліджень. Характеризуючи основні теоретичні і практичні результати, здобувач визначає ступінь вирішення завдань переддипломної практики.

Перелік використаної літератури. Елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновку. У списку літератури обов'язково мають бути посилання на

законодавчу, нормативну, зарубіжну літературу, а також переважна кількість сучасної наукової літератури (статті, монографії, зокрема провідних учених ХНЕУ ім. С. Кузнеця). Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв та ін. Кількість використаних джерел нормативно не врегульована і залежить від ступеня вивченості проблеми. Рекомендована загальна кількість позицій – 35. У переліку використаної літератури має бути не менше ніж 80 джерел, при чому по тексту роботи мають бути посилання на 70 % від цього списку.

Додатки до звіту з переддипломної практики (є обов'язковими). Матеріал, що надається в додатках, має відповідати обраній меті та завданням практики і містити необхідні матеріали, що були базою для проведення наукових досліджень і практичних розробок. До додатків включають допоміжний матеріал, спрямований на посилення повноти сприйняття проведеного дослідження: форми фінансової звітності підприємства (організацій, установ), що є базою переддипломної практики; таблиці допоміжних цифрових даних; проміжні математичні формули і розрахунки; розрахунки економічного ефекту; методики, опис алгоритмів і програм розв'язання задач; ілюстрації допоміжного характеру. Не слід включати у додатки матеріали, на які не має посилань у звіті з практики. Залежно від бази практики змістовне наповнення розділів звіту може відрізнятися. Основні питання, що мають відобразитися здобувачами за результатами проходження переддипломної практики у звіті, подані далі.

Основні вимоги до оформлення звіту з переддипломної практики.

За результатами проходження практики здобувачі складають звіт, у якому міститься описовий, розрахунковий та аналітичний матеріал, охайно та правильно оформлений, відповідно до вимог. За змістом звіт повинен мати вичерпні письмові відповіді на всі питання програми практики; містити реальні матеріали; документи з обліку та звітності; статистичні дані; розрахунки показників діяльності підприємства (організації); висновки.

Звіт потрібно оформити у друкованому/електронному вигляді на аркушах формату А4, ілюструвати графіками, схемами тощо з урахуванням специфічних вимог, відповідно до виду практики. Обсяг роботи – не менший ніж 30 сторінок. Звіт з переддипломної практики має бути надрукований на одній стороні аркуша білого паперу форматом А4 (210·297 мм) у вигляді суцільного тексту, ілюстрацій і таблиць та поданий до захисту в роздрукованому вигляді разом з електронною версією, яка розміщується на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця (ПНС).

Гарнітура шрифту типу Times New Roman розміром кг 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Текст звіту з переддипломної практики необхідно друкувати, залишаючи поля: верхнє і нижнє – 20 мм, праве – 10 мм, ліве – 30 мм. Шрифт друку – 14 Times New Roman, має бути чітким, чорного кольору, середньої жирності. Щільність тексту звіту з переддипломної практики має бути однаковою.

Текст основної частини бакалаврської роботи поділяють на розділи, підрозділи. Структурні елементи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» не нумерують, а їхні найменування слугують заголовками структурних елементів роботи. Найменування таких структурних елементів, як розділи і підрозділи основної частини роботи, повинні мати пронумеровані заголовки. Заголовки структурних елементів слід розташовувати в центрі та писати великими літерами без крапки наприкінці, не підкреслюючи. Заголовки розділів і підрозділів робіт варто починати з абзацного відступу, не підкреслюючи, без крапки наприкінці. Заголовки слід писати великими літерами, підзаголовки – малими, крім першої великої. Абзацний відступ має бути однаковим по всьому тексту роботи і рівним 1,25 см (або 5 символів). Переноси слів у заголовку не допускаються. Відстань між заголовком і наступним або попереднім текстом повинна бути в межах одного рядка, однакова по всій роботі. Найменування наступного підрозділу та початок його тексту розташовують на тій же самій сторінці, де закінчується попередній підрозділ. Не допускається розміщати найменування розділу та підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після нього розташований тільки один рядок тексту.

6. Підбиття підсумків переддипломної практики.

Після закінчення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми практики та індивідуальних завдань. Звіт оформлюється відповідно до вимог встановлених кафедрою. Звіт має містити інформацію про конкретно виконану здобувачем роботу за період практики, короткий опис діяльності підприємства, установи або організації, що є базою практики, висновки, пропозиції, список використаної літератури тощо

Письмовий звіт, підписаний і оцінений безпосередньо керівником від бази практики, подається на рецензування керівнику практики від кафедри.

Звіт практики захищається здобувачем перед комісією, призначеною завідувачем кафедри. До складу комісії входять керівники практики від кафедри, викладачі кафедри, які викладали спеціальні дисципліни, і, по можливості, керівники практики від баз практики. Комісія приймає звіт у здобувачів у навчальному закладі, в окремих випадках, на базах практики.

Диференційована оцінка за практику виставляється у відомість обліку поточної і підсумкової успішності та в індивідуальний навчальний план здобувача за підписами членів комісії. Оцінка за практику враховується при призначенні рейтингової позиції здобувача.

У разі отримання менше ніж 59 балів за звіт з практики здобувач вищої освіти має право на два її перезахисту перед комісією. Здобувачі вищої освіти, які не захистили в призначений термін звіти з практики, мають академічну заборгованість.

Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедри.

7. Критерії оцінювання результатів переддипломної практики.

Оцінка результатів проходження та захисту практики проводиться за 100-бальною системою оцінювання результатів навчання, прийнятою в Університеті. Підсумкова кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти за результатами проходження практики враховує:

- відгук керівника від бази практики;
  - відгук керівника від кафедри;
  - презентацію здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;
  - відповіді на запитання.
- Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання результатів навчання
90-100	Звіт про проходження практики і щоденник практики оформлені у відповідності до вимог і подані до захисту у визначений кафедрою термін; звіт містить елементи новизни, має практичне значення; здобувач оволодів навиками дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; відповідь здобувача вищої освіти на питання членів комісії вичерпна.
82-89	Програма практики розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру; недостатньо використані в процесі аналізу матеріали звітності; мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту, щоденника; здобувач на захисті продемонстрував добрі знання, відповів на запитання членів комісії.
74-81	Мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту та щоденника; опущені граматичні та стилістичні помилки; мають місце неточності у розрахунках при проведенні аналізу; на захисті здобувач продемонстрував задовільні знання; відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні.
64-73	Звіт про проходження практики та щоденник практики оформлені з численними помилками або не в повному обсязі, на захисті здобувач проявив повне незнання досліджуваного об'єкта, не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії.
60-63	Здобувач допустив суттєві помилки при вирішенні завдань переддипломної практики, неспроможний дати пояснення виконаних розрахунків; звітні документи оформлені з помилками; оцінка керівника з практики та характеристика свідчать про низький рівень володіння знаннями, уміннями та компетенціями.
35-59	Звіт подано керівникові на перевірку з порушенням термінів; виконаний із суттєвими запозиченнями інформаційно-теоретичного матеріалу; оформлення звіту не відповідає вимогам; зміст звіту не розкрито.
1-35	Відсутні звітні документи: звіт, щоденник з практики та характеристика.

8. Рекомендована література

Основна

1. Алексєнко І. І. Інвестування [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. І. Алексєнко, О. В. Слущка ; ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 205 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23736>.

2. Кузенко Т. Б. Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник / Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 123 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25172>.

3. Фінанси [Електронний ресурс] : навчально-методичний посібник / О. П. Полтініна, С. В. Юшко, Є. О. Малишко [та ін.]; за заг. ред. І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 215 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29052>.

4. Хвостенко В. С. Фінансовий інжиніринг [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. С. Хвостенко, Л. О. Меренкова, М. Ю. Агапова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 119 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24504>.

5. Юшко С. В. Практикум із бюджетної системи [Електронний ресурс] : навч. посіб. / С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 187 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23337>.

Додаткова

6. Фінансова аналітика. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" освітньої програми "Фінанси і кредит" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. М. М. Берест ; ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 49 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30339>.

7. Арутюнян С. С. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С. С. Арутюнян, М. І. Іоргачова та ін. ; за заг. ред. С. С. Арутюнян, М. І. Іоргачова. – Харків : «Діса плюс», 2020. – 312 с.

8. Білик О. І. Страхувальний менеджмент : навч. посіб. / О. І. Білик, О. І. Савчин. – Львів : Вид-во Львів. Політехніки, 2019. – 303 с.

9. Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Ю. Ю. Верланов. – Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 336 с. 46

10. Інвестування : підручник для студентів вищих навчальних закладів / І. Л. Сазонець, В. А. Федорова, А. Ю. Гладченко. – Львів : Новий світ-2000, 2019. – 388 с.

11. Інформаційні системи та технології : монографія / за заг. ред. В. С. Пономаренка. – Харків : ФОП Бровін О. В., 2019. – 212 с.

12. Ковальчук Н. О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Н. О. Ковальчук, Л. С. Гаватюк, Н. І. Єрміїчук. – Чернівці : Чернівецький національний університету ім. Ю. Федьковича, 2019. – 334 с.

13. Мороз Е. Г. Податковий менеджмент : навч. посібник / Е. Г. Мороз. – Рівне : НУВГП, 2020. – 412 с.

14. Піхоцький В. Ф. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. / В. Ф. Піхоцький, О. М. Піхоцька. – Львів : Вид-во Львів. Політехніки, 2018. – 483 с.

15. Сіренко Н. М. Страхувальний менеджмент : навч. посіб. / Н. М. Сіренко, О. І. Мельник. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 180 с.

16. Стратегічне управління. Антикризове управління : навч. посіб. / О. М. Кібік та ін. – Одеса : Фенікс, 2019. – 203 с.

Інформаційні ресурси

17. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України. – Режим доступу : <https://www.drs.gov.ua/>.

18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

19. Офіційний сайт Міністерства економіки України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.

20. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

21. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

22. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua>.

23. Положення про організацію практики студентів у Харківському Національному Економічному Університеті імені Семена Кузнеця: ухвалене Протоколом Вченої ради ХНЕУ ім. С. Кузнеця № 1 від 24.01.2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/Polozhennya-pro-organizatsiyu-praktyku-studentiv.pdf>.

24. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : постанова НБУ № 368 від 28.08.2001. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page>.

25. Про затвердження Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс] : наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 81 від 27.06.1997 р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97#Text>.

26. Modeling Systems with UML [Electronic resource]. – Access mode : http://akira.ruc.dk/~keld/teaching/OOP_e09/uml_modeling.pdf. 26. Noran O. S. Business modeling: UML vs. IDEF [Electronic resource] / O. S. Noran. – Access mode : <https://web.fe.up.pt/~jpf/teach/ERSS/UMLvsIDEF.pdf>.